

Kilis ve A'zaz Voyvodası Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa ve Muhallefâtı

Voivode of Kilis and A'zaz Daltaban-zâde Mehmed Ali Pasha and his heritoge

İsmail Kıvrım*

Özet

18. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde bazı aileler veya şahıslar, buldukları şehirlerin yönetimini zorla ele geçirmişlerdir. Daha sonra da âyân gibi hareket ederek kendi adlarına vergi ihdas etmişlerdir. Bunlardan biri de Kilis ve A'zaz çevresinin yönetimini ele geçiren ve merkezi yönetim tarafından kendisine paşalık unvanı ile voyvodalık görevi verilen Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa'dır. Yönetiminin ilk yıllarında Kilis halkının memnuniyetini kazanan Mehmed Ali Paşa, daha sonra bir âyan gibi hareket ederek halkı sindirmiştir.

Bu dönemde Ayıntâb şehrinin yöneticisi olan Nuri Mehmed Paşa ile yeniçeriler arasında çekişme olduğundan halk ikiye ayrılmıştır. Yeniçeriler, Nuri Mehmed Paşa'dan kurtulmak için Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa'dan yardım istemiştir. Ayıntâb'a hâkim olmak isteyen Daltaban-zâde bunu fırsat bilerek şehre gelmiş ve yönetimi ele geçirmiştir. Daha sonra Kilis'te olduğu gibi burada da halka kötü davranmıştır. Ayıntâb halkı da tepki olarak Mehmed Ali Paşa'nın sarayını basarak kendisini öldürmüş ve mallarını da yağmalamıştır.

Daltaban-zade'nin geri kalan malları -memurluğu döneminde elde ettiği için- devlet tarafından müsadere edilmiştir. Müsadere edilen bu mallardan hem kendi zenginliğini hem bölgede kullanılan eşyalar ile kültürel ve iktisadî yapıyı öğrenmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa, Kilis, A'zaz, muhallefât.

Abstract

In the 18th century, some individuals or families in the Ottoman Empire forcefully seized the administration of the cities in which they were living in, and then established taxes on the people by acting as if they were an "ayan" (*notable*). One such person is Daltabanzade Mehmed

---

* Yrd. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, ikivrim@botmail.com

Ali Pasha who had seized the administration of the regions of Kilis and A'zaz and their surroundings. Mehmed Ali Pasha, who had been given the title of 'Pasha' and assigned with the duty of voivode by the central government, had contented the folk of Kilis in the early years of his administration, but then acted as if he were an "ayan" and embittered the local people.

In this period, the community was divided due to the quarrel between Ayıntab Nuri Mehmed Pasha, the administrator of the city, and the janissaries. The janissaries asked for Daltabanzade Mehmed Ali Pasha's help in order to get rid of Nuri Mehmed Pasha. Daltabanzade, who desired the administration of Ayıntab for himself, took advantage of the situation and grasped the administration after coming to the city. Then he mistreated the community as he had done in Kilis before. The people of Ayıntab, then, as a reaction, killed him after invading his palace and depredated his belongings.

The rest of Daltabanzade's belongings were confiscated by the state as he had gained them while in office. The confiscated goods are of great importance because they reveal both his wealth, and the goods used in the region and the cultural and economic structure of the region.

Key Words: Daltaban-zade Mehmed Ali Pasha, Kilis, A'zaz, heritage

Giriş

Osmanlı sosyal ve iktisat tarihinin 18. yüzyılda dikkat çeken en önemli hadiselerden birisi taşradaki mahalli güçlerin yükselişidir. Bilindiği gibi bu dönemi kimi araştırmacılar, "Âyân Asrı"¹ "Âyânlık Düzeni Devri"² ve "Âyânlık Dönemi"³ başlıkları altında incelemiştirlerdir.

"Ayân" kelimesi çok geniş manada kullanılmıştır. Tarihi belgelerde, voyvoda, mütesellim, muhassıl, mutasarrıf ve vali olarak görülen yerli hanedanlar, aynı zamanda "âyân", "derebeyi" veya "mütegallibe" tabiriyle de ifade edilmektedir⁴. Anadolu ve Rumeli'de ortaya çıkan ve zamanla güçlenip merkezi hükümete ve onun taşradaki temsilcilerine karşı bir bakıma denge unsuru haline gelen âyânlık, eşkıyalık ve mütegallibeden çok ince çizgilerle

¹ Bruce McGowan, "Âyanlar Çağı 1699-1812", *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, C. II, (Editör: Halil İnalcık-Donald Quataert), İstanbul 2004, s.759-867.

² Mustafa Akdağ, "Osmanlı Tarihinde Âyânlık Düzeni Devri 1730-1839", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 8-12, S. 14-23, Ankara 1975, s. 51-61.

³ Özcan Mert, "Osmanlı Devleti Tarihinde Âyânlık Dönemi", *Osmanlı*, C. VI, (Editör: Güler Eren), Ankara 1999, s. 174-180.

⁴ Yuzo Nagata, *Muhsin-zâde Mehmed Paşa ve Âyânlık Müessesesi*, Tokyo 1976, s. 2.

ayrılmaktadır⁵. Bu zümrelerin ortaya çıkışı, Osmanlı Devleti'nin 1683'te Viyana önlerinde almış olduğu yenilgi sonrasında, Papalığın girişimi ile Osmanlı Devleti'ne karşı Avusturya, Lehistan, Rusya ve Venedik'in katılımı ile oluşturulan Kutsal İttifak güçleri ile savaştığı döneme rastlar. Bu dönemde Osmanlı Devleti malî, sosyal ve siyasî alanda birçok sıkıntı ile karşı karşıya kalmıştır. 1683'te başlayan bu mücadelenin 16 sene gibi uzun bir zaman alması bilhassa devlet ekonomisini zora sokmuştur⁶. Hazinenin ihtiyacından dolayı, mirî mukâta'anın malikâne usulü ve *kayd-ı hayat* şartı ile 1694 tarihinden itibaren, mahalli eşrâf ve âyânlar tarafından alınarak idare edilmesi, has ve mukâta'a voyvodahıkları ile bu gibilerin zengin olmaları, tedrici surette nüfuz ve kudretlerini artırmıştır⁷. Âyânlık, genel olarak âyân ve derebeyi zümresinin taşra hayatında nüfuz kazanması olayının siyasî bir tezahürü olarak meydana gelen yeni bir müessesedir. Öte yandan, 16. asrın son senelerinde görülmeye başlayan klasik Osmanlı idari sisteminin bozulduğu ile paralel olarak gelişen yeni durumların, 17. asrın son senelerinde artık kati bir şekil alması, âyânlığın kurulmasında asıl sebep olmuştur⁸.

Bu tarihî gelişme sonucunda doğan yeni durumlar sadece malikâne usulü ile sınırlı kalmamış, daha birçok unsurun birleşmesinden meydana gelen toplu bir neticedir. Bu meselenin esasında, tımar sistemine dayanan mirî toprak rejiminin bozulduğu ile birlikte, aslında devlete ait toprakların mukâta'a ve malikâne⁹ gibi iltizam haklarına sahip olan mütezimlerle, çiftlik denilen oldukça geniş sahayı kapsayan yeni bir toprak mülkiyetinden istifade edenler tarafından özel mülk gibi tasarruf edilmesi ve bu nevi büyük toprak sahibine voyvodalık mütesellimlik, muhassıllık ve sair siyasî yetkiler verilmesi sonucunu doğurmuştur¹⁰.

1768-74 Osmanlı-Rus savaşından itibaren, giderek güçlenen yerel eğilimler sayesinde taşra ileri gelenleri, âyânlığın sağladığı avantajlardan yararlanmak için kıyasıya bir mücadeleye girmiştir. Bunlar, özellikle vergi ihdası ve tahsili, asker

⁵ Feridun Emecen, "Doğu Karadeniz'de Âyânlık: Tirebolulu Kethudazâde Mehmed Emin Ağa", *Belleten*, LXV/ 242, Ankara 2001, s. 194.

⁶ Selim Hilmi Özkan, "Türk Tarihi'nin Kırılma Noktası: Zenta Faciası", *Turkish Studies*, Volume 4/3 Spring 2009, s. 1781.

⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Ayan", *İA*, C. II, İstanbul 1993, s. 41; Yücel Özkaya, "XVII. yüzyılın İlk Yarısında Yerli Ailelerin Âyânlıkları Ele Geçirileri ve Büyük Hanedanlıkların Kuruluşu", *Belleten*, XLII/ 168, Ankara 1978, s. 667.

⁸ Nagata, *Âyânlık Müessesesi*, s. 3.

⁹ Mukataaların malikâneye dönüşüm süreci için bkz. Mehmet Genç, "Osmanlı Maliyesinde Malikâne Sistemi", *Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Ekonomi*, İstanbul 2000, s. 99-152.

¹⁰ Halil İnalçık, "Çiftliklerin Doğuşu: Devlet, Toprak Sahipleri ve Kiracılar", *Osmanlı'da Toprak Mülkiyeti ve Ticari Tarım*, (çev. Zeynep Altok, Editör: Çağlar Keyder-Faruk Tabak), İstanbul 1998, s. 25.

toplanması gibi görevleri sayesinde hem ekonomik hem de askeri açıdan giderek güçlenerek, gerek savaşta, gerek isyanların bastırılmasında önemli görevler almışlardır¹¹. III. Selim döneminden itibaren gerçekleştirilen diğer reformlara paralel olarak, âyanlık konusunda da köklü değişiklikler yapılmıştır. Bu çerçevede 1790 tarihli fermanla âyanlık ülke genelinde hukukî ve siyasî hüviyete kavuşmuştur. Düzenlemeye göre, âyanlar sadrazam ve vali gibi devlet görevlilerinin müdahalesi dışında yöre halkı tarafından seçilmeye başlamıştır¹². Âyanlar görevleri süresince şehir kethüdarının görevlerini de üstlenerek ve çeşitli bahanelerle kurallara aykırı vergi toplama yoluna gitmeyecektiler. Seçilenlerden görevini kötüye kullanıp, görevinden alınanlar olduğu gibi, iyi hizmetlerinden dolayı devlet tarafından çeşitli rütbelerle ödüllendirilenler de oluyordu¹³.

18. yüzyılın ilk yarısında Anadolu'da servet ve kuvvet sahibi hanedanlardan pek çoğu mütesellim olmak için mücadeleye başlamışlardır. Bunlardan en kuvvetlisi mütesellimliği ele geçirmekte veya âyan gibi müstakil hareket ederek vergi toplamaktaydı. Önceleri mütesellim ve voyvodalık gibi görevleri elde eden bu hanedanlar valilik ve kadılık gibi görev yapan kimselere göre daha şanslı idiler. Yerli hanedandan olan aileler mirî mukâta'aları ve sancakları malikâne olarak ele geçirmekte ve böylece ailelerinin nüfuz ve kudretini artırmakta ve âyanlıklarının temelini atmaktaydılar¹⁴. 18. yüzyılda Kilis ve A'zaz'da diğer Osmanlı şehirlerinde ve kasabalarında da olduğu gibi yönetimi zorla ele geçiren ve sonradan devlet tarafından da kabul edilen ve kendisine paşa unvanı verilen kişi Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa'dır.

A-Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa

Hangi tarihte doğduğu bilinmeyen Daltaban-zâde Mehmed Ali, Güvercinlik kazasının Tekak (Tiyek¹⁵) nahiyesindedir. Ailesi ile birlikte ilk önce, imar ettikleri "Hapsino" ve "Akabe" köylerinde yaşamış sonra da Kilis'e yerleşmiştir. Mehmet Ali güçlü kuvvetli, iyi atıcı, binici, cesur ve çok zeki bir delikanlıydı. Bu maharetlerinden dolayı Kilis'te büyük bir şöhret ve nüfuz kazanmıştır¹⁶.

Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa, Kilis ve çevresinin yönetimini ele geçirmeden önce 1745 yılında Kilis voyvodası Battal Seyyid Hacı Mehmed

¹¹ Yuza Nagata, *Tarihîte Âyanlar, Karaosmanoğulları Üzerine Bir İnceleme*, Ankara 1997, s. 4.

¹² Mert, "Âyanlık Dönemi", s. 175.

¹³ H. Veli Aydın, "Osmanlı Devletinde Ayanlık Üzerine Bir Belge Ahmet Ağa'nın Bir Yıllık Muhasebesi (1824-1825)", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 20, S. 32, Ankara 2002, s. 50.

¹⁴ Yücel Özkaya, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Âyanlık*, Ankara 1994, s. 101.

¹⁵ Tiyek, bugün Hatay'ın Hassa Kazası'na bağlı bir köydür.

¹⁶ Kilisli Kadri, *Kilis Tarihi*, İstanbul 1933, s. 67.

Ağa'ydı¹⁷. Kilis ve A'zaz mukâta'aları 1751-1754 yıllarında malikâne olarak daha önce Adana Beylerbeyi olan Rişvân-zâde Süleyman Paşa'nın tasarrufundaydı. Süleyman Paşa, bu mukâta'alara Battal Seyyid Hacı Mehmed Ağa'yı voyvoda olarak tayin etti. Battal Ağa'nın Kilis ve A'zaz voyvodalığı 1754 yılı Ekim ayı ortalarına kadar sürdü¹⁸. Battal Ağa'nın ölümünden sonra yerine büyük oğlu ve aynı ismi taşıyan Battal-zâde Seyyid Hacı Mehmed Ağa Kilis sancağı voyvodası oldu. O, 1766-1767 yıllarında Kilis mukâta'asının "*ber vech-i emânel*" mutasarrıfı olan Rakka valisi Vezir Mehmed Paşa adına mukâta'a gelirlerini tahsil etmekteydi¹⁹.

Haziran 1769'da Kilis ahalisi bir araya gelerek, voyvoda sarayını aniden kuşatarak, Battal Seyyid Mehmed Ağa'yı öldürmek maksadıyla adamlarıyla çatışmaya giriştiler. Bu esnada voyvodanın tüfekçibaşısı ve yanındakilerden beş kişi öldü; kendine ve devlete ait bütün malları, eşyaları, paraları hatta giymiş olduğu elbiseler dahi yağmalandı²⁰. Kuşatmadan sağ kurtulan Battal-zâde Seyyid Mehmed Ağa'nın Nisan 1771'de Urfa'da katledilmesiyle Kilis ve çevresindeki gücü ve nüfuzu sona erdi²¹.

Battal Seyyid Mehmed Ağa'nın ölümünden sonra Kilis ve çevresinin idaresini 1782'de Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa ele geçirdi. Daltaban-zâde nüfuz ve kuvvetini de kullanarak kısa süre içerisinde Kilis'te iyi bir idare kurarak, asayiş ve huzuru sağladı. Bir yıl sonra ise "paşalık"ın yanı sıra Kilis ile A'zaz şehirleri de malikâne olarak kendisine verildi. Daltaban-zâde'nin bölgede sergilemiş olduğu yönetim tarzı halk nazarında kısa sürede itibar gördü. Nitekim bu durum A'zaz ve Kilis kadılarının ilâmlarında açıkça ifade edilmektedir²².

Onun üstlendiği bir başka önemli memuriyet de iltizamlı yakından alakalı idarî ve malî sorumluluğu olan voyvodalıktı. 18. yüzyılda yaygın olan bu uygulamaya göre voyvodalar gerek hazineye, gerekse diğer görevlilere ait has, zemet, tımar ve vakıf gelirlerini tahsil etmekte ve onların güvenliklerini sağlamaktaydı. Voyvodalar, bu hizmetleri için sekban birlikleri bulundurmakta ve bu durum onları eyalet otoritesinden bağımsız bir konuma getirmekteydi. Oluşan bu durum, voyvodaları reaya ile merkezi yönetim arasında aracı bir konuma yükselterek, onları birçok bakımdan taşrada "âyân"ın rolünü temsil eder konuma getirdi. Daha önceki dönemlerde sancakbeyi ya da mütesellim

¹⁷ Hüseyin Çınar, "18. Yüzyılda Ayıntab'da Bir Yerel Gücün Yükselişi ve Düşüşü: Battalzâdeler (Battaloğulları)", *XIII. Türk Tarih Kongresi*, Ankara 4-8 Ekim 1999, C. III, s. 437.

¹⁸ Gaziantep Şer'îye Sicili [=GŞS]. 112-257/d.

¹⁹ GŞS. 124B-169/c.

²⁰ GŞS. 124B-168/a.

²¹ Çınar, "Battalzâdeler", s. 447.

²² Başbakanlık Osmanlı Arşivi [=BOA], Cevdet Dâhiliye [=C. DH.], Numara [=nr.] 17086, (26 Zîl-hicce 1198/10 Kasım 1784).

tarafından yerine getirilen yükümlülükler, zamanla voyvodaya devredildi²³. Hatta merkezi yönetim, Kilis Voyvodası Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa'ya mütesellim ve voyvodaların görevleri arasında olan eşkıyaların yakalanarak cezalandırılması görevini de kendisine tevdi etti. Meselâ, 12 Haziran 1786'da Paşa'dan, eşkıya Payaslı Küçük Ali-oğlu'nun tenkili ve bölgedeki asayışı bir an önce temin etmesi istenmiştir²⁴.

İlk zamanlarda halkın hoşnut olacağı bir yönetim tarzı gösteren Daltaban-zâde bir süre sonra dönemin şartlarına uyarak malikânesinde bir âyân gibi hareket etmeye başladı ve iktidarının son yıllarında iktidarında keyfi bir yönetim uyguladığı için halk kendisinden nefret etmeye başladı. Yaptığı zulümler, şürlere konu olacak kadar şiddetli ve ağır bir nitelik kazandı. Nitekim Kilisli Şair Ruhî'nin "*İbretnâme*" isimli şiirinde²⁵ bu durum ayrıntılı biçimde anlatılmaktadır. Daltaban-zâde'nin ölümünden sonra kaleme alınan bu şiirde onun haksız biçimde elde ettiği mallar, Ayıntâb'da yaptığı zulümler, halkın isyanı ve bu isyan sonrasında öldürülmesini anlatılmaktadır. Hâlbuki Şair Ruhî, daha Daltaban-zâde hayattayken, 1786 yılında yazdığı manzumesinde onu, "*adı, şanı yüce Kilis mir-i mîrânı, büyük himmetli*", vasıflarıyla anmaktaydı²⁶.

Daltaban-zâde, Kilis'te oturduğu halde birkaç defa Kürt, Türkmen, Arap ve Rişvân aşiretleriyle birlikte Ayıntâb ve Halep illerini yağma ve talan etti. İdaresi zamanında aklına esen işi çekinmeden, korkusuzca yaptı. Hatta ölen zenginlerin varislerinin ellerinden mallarını aldı. Daha da ileri giderek -o zamana kadar yapılan aykırı olarak- emlak üzerine "sâlyâne" denilen senelik vergi koydu²⁷. Daltaban-zâde yine ayrıca başına buyruk hareket ederek, bölge halkına yeni ve ağır bir takım vergiler ihdas etmiş ve bunları toplamıştır. Örneğin, çiftçiler üzerine koyduğu yıllık vergi o kadar çoktu ki birçokları çiftlerini, çubuklarını satmaya mecbur oldular. Yine ayrıca onun döneminde Kilis'te ilk defa eşeğe yarım, deve ve katıra bir kuruş olmak üzere yeni bir vergi koydu.

Tüm bu kanunsuz yeni vergi koyma eylemlerinin yanı sıra Daltaban-zâde, gerek evkafa ve gerekse de kişilere ait mülkiyet haklarını adeta hiçe saymıştır.

²³ M. Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. III, İstanbul 1993, s. 598; Halil İnalçık, "Centralization and Decentralization in Ottoman Administration", *Studies in Eighteenth Century Islamic History*, eds. T. Naff and R. Owen, London 1977, s. 35-36.

²⁴ BOA, Cevdet Zabtiye [=C. ZB.], nr. 26, (29 Şaban 1200/12 Haziran 1786).

²⁵ Şakır Sabri Yener, "Kilisli Meşhur Şair Ruhî'nin Vaktiyle Antep'te Bir Çok Mezalim Yapan Daltaban Oğlu Hakkında Bir Şiiri", *Başınar Aylık Edebiyat ve Kültür Mecmuası*, S. 35-36 (Nisan, Mayıs 1942), Gaziantep, s. 11-13, 8-10; İbrahim Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Kilis Tarihi*, İstanbul 1968, s. 566-569.

²⁶ Konyalı, *Kilis Tarihi*, s. 566. Muhtemelen şair, kuvvetli ve taraftarı çok olan bu Paşa'ya karşı gelmeyerek, korkusundan kendisine tabi olmuştur. Zaten eleştiren şiirini de Paşa'nın öldürülmesinden sonra yazmıştır.

²⁷ Yener, "Şair Ruhî", S. 35, s. 12.

Nitekim evkafa ait birçok malı zapt eden²⁸ Daltaban-zâde, bilhassa Güllü Camii'ne vakfedilen birçok malı kendi malı olarak deftere kaydettermekten çekinmemiştir. Yine ayrıca bir kısım halktan üzüm ve pekmez gibi bir takım ürünleri zorla toplatmakta ve yüksek fiyatlarla zorla yine halka satmaktaydı²⁹. Han, hamam ve saray yaptırmak bahanesiyle birçok kimsenin evini yıktırarak taşlarını yaptıracığı binalarda kullanan Daltaban-zâde, evine lazım olan eşyanın hiçbirine para vermemekte, esnaftan zorla almaktaydı³⁰.

Daltaban-zâde'nin Kilis'te idarecilik yaptığı bu dönemde bölgenin önemli şehirlerinden biri olan Ayıntâb'taki bazı gelişmeler Daltaban-zâde'nin ilgisini buraya çekti. Bu dönemde Ayıntâb'da halk ve yeniçeriler şehrin yöneticisi Battal-zâde Nuri Mehmed Paşa'dan³¹ pek de hoşnut değillerdi. Halk ve yeniçeriler ile Battal-zâde Nuri Mehmed Paşa arasında çekişme söz konusuydu. Battal-zâde Nuri Mehmet Paşa'dan kurtulmak isteyen Serdar Kasap-zâde İbrahim Ağa, âyândan bazı kimselerle görüşerek Daltaban-zâde Mehmet Ali Paşa'dan yardım istedi³². Ayıntâb'a hâkim olmak isteyen Daltaban-zâde ise bu çağrını büyük bir fırsat bilip, çoğunluğunu Kürtlerden oluşan 200 sekbanı ile Kör Bilal'ı buraya yolladı. Şehre varınca yağma etmesini, karşı koyanlar olursa zor kullanmasını emretti. Kör Bilal, maiyetindeki kuvvetlerle Ayıntâb'a gelerek derhal yağmaya başladı. Birkaç gün sonra da Daltaban-zâde silahlı adamları ile geldi. Bunun üzerine Nuri Mehmed Paşa şehirden firar etti³³. İbrahim Ağa ve yeniçeriler durumdan memnundular. Çünkü Battal-zâde Nuri Mehmed Paşa'dan kurtulmuşlardı.

Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa Ayıntâb'a yerleştikten ve idareye hâkim olduktan sonra bir âyân gibi davrandı. Kilis'te olduğu gibi icra vasıtası adamı Kör Bilal'ı harekete geçirdi. Ölenlerin terekesine el koydu, yeni vergiler ihdas ederek bunları zorla toplattı. Tahsilât bahanesiyle evlere girip kızların çeyiz sandıklarını kırdırttı. Kanunsuz olarak şehre girip çıkan hayvanların sahiplerinden para alarak, vakıfların gelirlerine el koydu, Battal-zâde Nuri Mehmed Paşa'nın, müftünün, Kadı-zâde ve Basmacı-oğlunun evlerini, ambarlarını yağma ettirdi³⁴. Battal-zâde Nuri Mehmed Paşa'nın amcası Seyyid Mehmed Sadık Ağa'yı yakalayarak 90 kese kurtulma fidyesi istedi³⁵. Seyyid Mehmed Sadık Ağa bütün mallarını sattığı halde ancak 20 kese sağlayabildi.

²⁸ BOA, C. DH, nr. 6057, (26 Zî'l-hicce 1198/10 Kasım 1784).

²⁹ Yener, "Şair Ruhî", S. 35, s. 12.

³⁰ Yener, "Şair Ruhî", S. 35, s. 12, 13.

³¹ Çınar, "Battalzâdeler", s. 449.

³² BOA, Hatt-ı Hümayun [=HAT], nr. 16/684, (22 Cemâziye'l-âhir 1203/20 Mart 1789).

³³ Yener, "Şair Ruhî", S. 35, s. 13.

³⁴ Yener, "Şair Ruhî", S. 36, s. 8.

³⁵ BOA, HAT, nr. 16/684.

Daltaban-zâde bunu kabul etmeyerek Seyyid Mehmed Sadık Ağa'yı hapse attırdı³⁶.

Tüm bu yapılanlar Daltaban-zâde'nin zulmünün sadece birinci safhasını oluşturmaktaydı. Çünkü ikinci safha hapisanede başlamaktaydı. Şair Ruhi'ye göre Cafer Baba adlı zindana atılan birçok kadın ve erkek günde birkaç defa dövülmekte, kadınları dövmek için tüfekçibaşı, erkekleri dövmek için de odabaşı memur edilmişti³⁷.

Daltaban-zâde'nin Ayıntâb'da beş on gün içinde yaptıkları, halkı canından bezdirdi, onu çağırınlar ise çoktan nedâmete uğradılar. Fakat sebep oldukları bu müthiş ve korkunç duruma bir çare bulmaya güçleri yetmedi. Artık gelinen noktada halkın tahammülü kalmamıştı. İşte tam bu sıralarda şehrin bazı ileri gelenleri toplanıp bu duruma karşı koymaya karar verdiler. Bir gün şafakla beraber Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa'nın oturduğu sarayı muhasara ederek, ateşe başladılar. Daltaban-zâde'nin üzerine hücum ederek onu yaraladılar. Artık kurtulamayacağını anlayan Daltaban-zâde, Nâkib Seyyid Sadık Ağa'yı huzuruna getirtirerek idam ettirdi ve bu arada kendisi de öldü³⁸. Sarayı basan halk, Paşa'nın başı ve bir kolunu kestikten ve cesedini sokaklarda teşhir ettikten sonra gömdü. Yakalanan Kör Bilal ve tüfekçibaşı da öldürüldü. Halk o kadar nefret duydu ki, bunun sonucunda Kör Bilal'ın cesedini bir kazığa oturtular. Çarpışmalar sırasında Daltaban-zâde'nin askerlerinden birçoğu ise Suburcu mevkiinde öldürüldü. Sağ yakalananlar ise “çırılçıplak” soyulup bırakıldılar³⁹. Bu arada Ayıntâb halkı Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa'nın sarayını da yağmaladı. Haziran 1769'da Kilis'te Battal Seyyid Mehmed Ağa'nın konağını basma ve yağmalama olayı, bu defa da Ayıntâb'da Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa'nın sarayı basılarak gerçekleşti.

Ayıntâb ahali, Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa'nın mallarını yağmalamanın bedeli olarak devlete, 41 gün vade ile 40.000 kuruş ödeyeceğini taahhüt etti⁴⁰. Ancak bir süre sonra ahali verdiği taahhüdü yerine getiremeyeceğini anlayarak, yeni bir öneride bulundu. Nitekim buna göre söz konusu miktarın yarısı 30-40 gün içinde, geri kalanı ise bir sonraki sene ödenebilecekti⁴¹. Ancak geçen 30-40 sonrasında söz konusu taahhüt yerine getirilemedi. Ödemeyi tahsil etmek için görevlendirilen Es-seyyid Hasan Ağa Ayıntâb'dan eli boş döndü. Bunun üzerine Ayıntâb kadısına, voyvodasına ve

³⁶ Cemil Cahit Güzelbey, “Gaziantep'te 1787 Yılı Ayaklanması”, *Gaziantep Kültür Dergisi*, Haziran 1963, C. 6, S. 125, s. 6.

³⁷ Yener, “Şair Ruhi”, S. 36, s. 9.

³⁸ BOA, HAT, nr. 16/684.

³⁹ Yener, “Şair Ruhi”, S. 36, s. 10.

⁴⁰ BOA, Cevdet Maliye [=C. ML.], nr. 19271, (19 Şevval 1207/30 Mayıs 1793).

⁴¹ BOA, C. ML, nr. 22830, (26 Cemâziye'l-evvel 1206/21 Ocak 1792); GŞS. 135/108.

ahalisine hitaben ekid (*kuvvetli*) ve şedid (*siddetli*) bir emr-i âli gönderildi⁴². Bunun üzerine halk 40.000 kuruşun sadece 14.000 kuruşunu ödeyebildi. Geriye kalan 26.000 kuruş için ise tekrar emr-i âli gönderildiğini tespit etmekteyiz⁴³. Ayıntab halkı geriye kalan 26.000 kuruşu 11 Haziran 1797 tarihinde ödemiştir⁴⁴.

Daltaban-zâde Mehmed Paşa'nın öldürülmesiyle sonuçlanan Ayıntâb olayı üzerine Kilis'teki malları da halk tarafından yağmalandı. Hatta Paşa'nın Hasırcı Pazarı civarında yaptırdığı cami bile “*zalimin yaptırdığı camide namaz kılınmaz*” diye yıkıldı⁴⁵.

A'zaz ve Kilis Voyvodası Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa'nın vefatı üzerine Mart 1791 tarihinde onun yerine, ahvale vâkıf olan yeğeni Mahmud Paşa mirliva olarak tayin edildi⁴⁶.

B-Muhallefâtı

Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa'nın öldürülmesi üzerine halktan zorla topladığı ve vakıf mallarına el koyarak elde ettiği bütün serveti ve malları⁴⁷, - İslâm devletlerinde, devlet adına çalışırken kazanılan malların kamuya ait sayılması kuralına dayanılarak- devlet tarafından müsadere edildi. Bu uygulamayla devletin dört temel hedefi amaçladığı anlaşılmaktadır. Bunlar: Önemli rütbelere yükselen kişilerin, ölümlerinden sonra varislerine bir şey bırakamayacaklarını düşünerek dürüst davranmalarını sağlamak, bu yöntemle merkezî otoriteyi tesis etmek ve merkezî otoriteye rakip olabilecek güçlerin ortaya çıkmasını engellemek, haksız elde edilen kazançları tekrar devlet hazinesine kazandırmak ve malî kriz zamanlarında devlete gelir temin etmektir⁴⁸.

Voyvodalar, mütesellimler, muhassıllar, mutasarrıflar ve âyânlar genellikle bütün mallarını ve servetlerini devlet memurluğu yaptığı sırada edinmekteydiler. Gayri meşru yollardan servet edindiklerini bilen ve buna inandığı için de çoğu kez veresesî olup olmadığına bakmaksızın bunların terekelerini zapt etme eğiliminde olan devletin, Daltaban-zâde'nin mallarına el koyma sebebinin de aslında onun voyvoda olup âyân gibi hareket etmesinde aramak gerekir. Gerektiğinde mahalli otoritelerinden idarî, askerî ve gerekse başka türlü biçimlerde faydalanan merkezin, onlar ölünce âyânlıklarını bir nevi suç saydığını

⁴² BOA, C. ML, nr. 20721, (12 Rebî'ü'l-evvel 1205/19 Kasım 1790); GŞS. 134/195.

⁴³ BOA, C. ML, nr. 25596, (20 Muharrem 1211/26 Temmuz 1796); BOA, C. ML, nr. 8994, (8 Şevval 1211/6 Nisan 1797).

⁴⁴ BOA, C. ML, nr. 14026.

⁴⁵ Kılıslı Kadri, *Kilis Tarihi*, s. 72; Konyalı, *Kilis Tarihi*, s. 564.

⁴⁶ BOA, C. DH. nr. 3039.

⁴⁷ BOA, C. DH. nr. 6057.

⁴⁸ Tuncay Öğün, “Osmanlı Devletinde Müsâdere Uygulamaları”, *Osmanlı*, C. VI, Editör: Güler Eren, Ankara 1999, s. 373.

ve sağlıklarında onları ya cezalandıramadığı ya da cezalandırmak işine gelmediği için ölümlerinde muhallelâtlarına el koyarak cezayı infaz etme anlayışı ve icraatı içinde olduğunu söyleyebiliriz⁴⁹.

Daltaban-zâde'nin muhallelâtını müsadere etmesi için mübaşir tayin edilen Gazi İzzet Ahmed Paşa-zâde Derviş Abdullah Bey'in, 5 Ağustos 1789 tarihinde düzenlediği defterden Paşa'nın muhallelâtını öğrenmekteyiz⁵⁰. Ancak Paşa'nın taşınabilir mallarının Ayıntâb ahali ve Kilis halkı tarafından yağmalandığından bu malların defterdekinden daha fazla olacağını zannediyoruz. Söz konusu defter bir muhallelât defteri niteliği taşımamakta olduğundan Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa'nın eşya, emlak ve sair mallarının değerleri yazılmamıştır. Bu yüzden Paşa'nın servetinin değeri hesap edilememektedir. Ayrıca, muhallelât defterinde kaydedilmesi gereken Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa'nın borçları da gösterilmemiş, dolayısıyla mirasçılara bırakılan malların taksimine ait kayıtlar da yer almamıştır.

Bu defterde Paşa'nın malları beş başlık altında sıralanmıştır. Defterin başlangıcındaki gruptan 79 kalem eşyaya baktığımızda daha çok kumaşlar, giyecekler, ev eşyaları var olduğu görülür. Bunlardan bazıları, dört kürk, 15 kilim, üç halıyla beraber 45 adet tüfek ile bir kılıç da yazılmıştır. İkinci grupta Ayıntâb'dan gasp edip Kilis'teki evine göndermiş olduğu 91 kalem eşya vardır. Bu eşyalara baktığımızda en çok dikkati çeken, kadınların ve genç kızların çeyiz sandığından zorla alınan kadın giysileridir. Bunların 24 adedi çeşitli kadın entarisi, dört adedi kürk, 16 adedi kilim ve çok miktarda çeşitli kumaşlardır. Ayrıca bir adet saat, dokuz adet kazan ve tencerenin yanında 190 adet tas, lenger ve sahan gibi mutfak gereçleri de bulunmaktadır. Bunlardan başka dikkat çeken bir diğer husus da 77 cilt kitaptır. Bunların çeşitli dinî, edebî ve tarihî kitaplarla gramer kitapları olduğunu görürüz. Bu kitaplar daha sonra İstanbul'a gönderilip bab-ı hümayun hazinesi için satılmıştır⁵¹. Üçüncü grup ise Kilis'te ve Halep'te bazı kişilerde olan nakit paralarıdır. Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa'nın nakit parasının hayli fazla olduğu görülmektedir. Yedi yıllık iktidar döneminde biriktirdiği, 444.245,5 kuruşun 304.586,5 kuruşu nakit bulunmaktadır⁵². Bunlar, Kilis'teki sarayının yüklüğü içinde iki torbada 2.500 kuruş ve duvarının içinde gömülü olarak bulunan 95.648 kuruş, Ayıntâb'da öldürüldüğü sarayında iki siyah torba içinde bulunan ve halk tarafından alınıp bedestene emanet olarak koydukları 4.585 kuruş, A'zaz sarrafı Yahudi Nesim'in zimmetinde olan 85.599 kuruş, Halep'te Fransa konsolosuna emanet ettiği mühürlü altı kese içindeki

⁴⁹ Yavuz Cezar, "Bir Âyanın Muhallelâtı Havza ve Köprü Kazaları Âyanı Kör İsmail-Oğlu Hüseyin (Müsadere olayı ve terekenin incelenmesi)", *Bellekten*, XLI/ 161, Ankara 1977, s. 49.

⁵⁰ BOA, C. ML, nr. 24006, (13 Zi'l-ka'de 1203/5 Ağustos 1789).

⁵¹ BOA, Cevdet Maarif [=C. MF.], nr. 1586, (15 Cemâziye'l-evvel 1205/20 Ocak 1791); Ayrıca bkz. Ek II.

⁵² BOA, C. ML, nr. 7785, (25 Cemâziye'l-evvel 1205/30 Ocak 1791).

105.629,75 kuruş ve Kilis'te evinde iki kavanoz içinde 1.344,5 adet İstanbul altını ve 1.973 adet Mısır zer-i mahbubu olup bunların kuruş değeri 10.624,75 kuruştur⁵³.

Yine bu bölümde senetli alacakları ve çeşitli tarım ürünlerinin satışından elde edilen paraları kaydedilmiştir. Bunların toplamı da 139.656 kuruştur. Bunlar Halep Nâkibi Taha-zâde Seyyid Ali Efendi zimmetinde senetli ve dört senede ödeneceği yazılı olan 60.000 kuruş, Tercüman Zimmî Gazban-oğlu zimmetinde 19 gün sonra ödenecek 12.950 kuruş, A'zaz köylerinde malikâne için tahsil olacak 50.099 kuruş ve Kilis'te sarayında üç adet ambarında mevcut olan ve 31 gün vadeyle satılan pembe kazağının bedeli olan 7.000 kuruş, Hasekî Süleyman Ağa tarafından satılan çığıd (*pamuk tohumu, çekirdeği*), mahluc (*hallaçlanmış pamuk*), pamuk, bulgur, pirinç çeltiğinin satışında elde edilen 1.130,5 kuruş ve bazı kimselerin zimmetinde olan 8.476,5 kuruştur⁵⁴.

Dördüncü grupta ise, Halep'teki evinde olan 12 kalem ve iki sandık içinde olan 31 kalem eşya yazılmıştır. Bu eşyalara baktığımız zaman çeşitli ev eşyaları ile gümüşten yapılmış ev ve mutfak araç ve gereçleridir⁵⁵.

Beşinci ve son grupta ise, Kilis ve A'zaz'da olan arazileri ile emlak ve zeytin ağaçları kaydedilmiştir⁵⁶. Daltaban-zâde'nin Kilis, A'zaz ve Ayıntâb'ta çeşitli arazi ve emlakleri olduğu görülmektedir. Bunlar 10 adet zeytin ocağında 349 adet zeytin ağacı, Kilis ve A'zaz 'da 56 adet 247,5 şinbil (*keile*) tarlası ve üç üzüm bağı, Ayıntâb'da Luhan köyünde bir üzüm bağıdır. Bu, bölgenin zeytin tarımına uygun ve ticaretinin yaygın olduğunu, Paşa'nın da bununla uğraştığını gösterir. Yine Kilis'te bir saray, altı ev, bir hamam, bir şırlağan ma'sarası, bir zeytin ma'sarası (zeytin, susam ve üzümü ezip yağ veya suyunu çıkarmak için gerek olan aygıtların kurulmuş olan atölye), bir helvacı dükkânı ve bedestende bir dükkân mülkleri arasındadır. Ayrıca Halep'te oğlu Haşim adına *Ahmet Paşa Sarayı* diye bilinen bir saray kayıtlıdır. Bunlar, Daltaban-zâde'nin emlak bakımından bir hayli zengin olduğunu göstermektedir.

Bilindiği gibi Paşa'nın bütün mallarına devlet tarafından el konulmuş ve malları satılmıştır. Hatta Halep'te Sicilyateyn Konsolosu Refâ'il'den satın aldığı Ahmed Paşa Sarayı oğlu Haşim'in üzerinde olmasına rağmen (oğlunun Kilis'te de konağı bulunduğu) satılıp parasının miriye alınması istenmiştir⁵⁷.

Daltaban-zâde'nin muhallefâtından satılan malların bazılarının satış değerlerini tespit edebilmekteyiz. Bunlar, muhallefâtındaki çeşitli küçük

⁵³ BOA, C. ML, nr. 24006.

⁵⁴ BOA, C. ML, nr. 24006.

⁵⁵ Bkz. Ek I.

⁵⁶ BOA, C. ML, nr. 24006, (13 Zi'l-ka'de 1203/5 Ağustos 1789).

⁵⁷ BOA, C. ML, nr. 28659, (19 Safer 1204/8 Kasım 1789); BOA, Maliyeden Müdevver [=MAD], nr. 9743, s. 194.

eşyalardan elde edilen 9.756 kuruş, Halep'te Ferafire Mahallesindeki küçük konağın bedeli olan 5.800 kuruş, yine Kilis'te satılan çeşitli emlaklerinin değeri olan 3.775 kuruş ve Halep'te satılan eşya ve emlakın bedeli olan 2.519 kuruştur. Ancak 35 adet emlakı, alıcısı çıkmadığı için satılamamıştır (Bkz. Tablo 1)⁵⁸.

Tablo 1: Daltabanzâde Mehmed Ali Paşa'nın emlakından satılmayanlar

S.no	Satılmayan gayrimenkuller	Miktar
1	Veli Mir-oğlu avratı Rahime kadından aldığı zeytin ocağı	40 adet
2	Ayşe bt. Ali'den alınan zeytin baranı ⁵⁹	6 adet
3	A'zaz zeytinunda Mindık Hasan Efendi'den kalan zeytin ocağı	25 adet
4	Tibil yerinde yine Mindık Hasan Efendi'den kalan zeytin ocağı	7 adet
5	Hacı Baki yeri tarla	1 kıta 13 şinbil
6	Murtaza-oğlu tarlası Leylüt yeri	1 kıta 6 şinbil
7	Yine Murtaza-oğlu tarlası A'zaz yeri	1 kıta 6 şinbil
8	Avşar kızı tarlası A'zaz yeri	1 kıta 13 şinbil
9	Zandı-oğlu tarlası Kilis yeri	1 kıta 6 şinbil
10	Ömer Bey-oğlu tarlası A'zaz yeri	1 kıta 4 şinbil
11	Cabbar Ahmet tarlası Kilis yeri	1 kıta 2 şinbil
12	Kefere bahçesi yeri	1 kıta 14 şinbil
13	Ağçaverenlü avratından iştira olunan A'zaz yeri	1 kıta 2 şinbil
14	Hacı Abdülkerim Efendi'nin oğlunun A'zaz yeri	1 kıta 6 şinbil
15	Ali Baba tarlası Şeyh mezraa yeri	2 kıta 6 şinbil
16	Sim-oğlu tarlası Leylüt yeri	1 kıta 2 şinbil
17	Şatır-oğlu tarlası A'zaz yeri	1 kıta 4 şinbil
18	Köprü ayağında seyrek bostan tarlası	2 kıta 2,5şinbil
19	Ömer Bey-oğlu tarlası Kilis yeri	2 kıta 6 şinbil
20	Kavakçı tarlası Kilis yeri	1 kıta 2 şinbil
21	Kör İmam'dan Mahmud yediyle alınan tarla	1 kıta 4 şinbil
22	Sarı Paşa tarlası Leylüt yeri	4 kıta 39 şinbil
23	Sarı Paşa tarlası Kilis yeri	6 kıta 43 şinbil
24	Sarı Paşa tarlası A'zaz yeri	2 kıta 3 şinbil
25	Bal Hasan-oğlu tarlası A'zaz yeri	2 kıta 2,5 şinbil
26	Sen derede? Asiyâb-ı âb iki göz (<i>iki gözülü su değirmeni</i>)	1 bab
27	Bağçelü değirmeni	nısf hisse
28	Ayıntâb kazasında Luhan karyesinde üzüm bağı	1 kıta
29	Derûn-ı Kilis'te dâhiliye maa hâriciye saray	1 bab
30	Hindilli Mahallesinde Veyis-oğlu hanesi	1 bab
31	Menengiş Kızı menzili	1 bab
32	Konağı ittisinde müceddeden bina eylediği Kuşluk Hamamı	1 bab
33	Birader-zâdesi Mahmud yediyle tamir eylediği menzil	1 bab
34	Ulucami kurbunda şırlağan ma'sarası	½ hisse
35	Halebü'-ş-şehba'da Sicilyateyn'in Konsolosu Refâ'il'den satın aldığı Ahmet Paşa Sarayı	1 bab

⁵⁸ BOA, Bâb-ı Defterî Başmuhasebe Kalemi Muhallefât [= *D.BŞM. MHF*], nr. 13705.

⁵⁹ Baran, bir doğru çizgi üzerine dikilmiş bağ kütüğü veya ağaç dizisi.

Yukarıdaki tabloda satılamayan emlakine baktığımız zaman dört adet zeytin ocağında 78 zeytin ağacı, 34 adet 186 (*şinbil*) kile buğday ekilebilen tarlası, Ayıntâb kazasında Luhan karyesindeki üzüm bağı, iki değirmeni, üç evi, sarayı, hamamı, bir şırlağan ma'sarasının yarısı ve Halep'teki Ahmet Paşa Sarayıdır.

Müsadere edilen mallarının satışı genellikle mahallinde yapılmaktadır. Satışı gerçekleştirilen malları kimlerin satın alabileceği meselesi çok önemlidir. Muhallefât defterinde yer alan küçük kalemler bir yana, arazi, tarla, bağ, konak vs. gibi büyük kalemleri yine paralı kimselerin satın alabileceği açıktır. Diğer ifadeyle o civarın eşraf, âyân ve büyük tüccarlarının eline geçmektedir. Kilis'teki saray satış için ilan olunmuş, ancak alacak kimse çıkmamıştır. Çünkü binanın arsasında Daltaban-zâde'nin kardeşinin oğlu ve Kilis mirliyası olan Mahmud Paşa'nın mülkiyet hissesi vardır. Ayrıca sarayın dâhiliye kısmı tamamlanmış olup hâriciye kısmı eksiktir. Nitekim Kilis'te sarayı tamamlayacak kimsenin de bulunmaması üzerine Mahmud Paşa bu sarayda kendisinin oturacağını da belirterek mîrîye ait olan kısmı 1.000 kuruşa satın almıştır⁶⁰.

18. yüzyılın sonlarında Osmanlı Devleti'nde müsadere usulünün bu yönüyle ilgili tatbikata göz atarsak merkezin gerektiğinde belli bir esnekliği olan bir politika içinde olduğu görülür. Şöyle ki, eceliyle ölüp veya katledilip de malları müsadere edilen kişi eğer geride bakıma muhtaç çoluk çocuk veya kendisinin bakımını sağlamakla görevli olduğu diğer kişiler varsa devlet bunların sefil olmaması için ölenin bazı mallarını ya bir ihsan şeklinde bunlara geri vermekte ya da belli bir bedel karşılığında bazı malları onlara bırakmaktadır. Nitekim Müteveffa Daltaban-zâde'nin emlakinden hamam, âsiyâb (*değirmen*) ve iki adet tarla açık artırılmalı olarak satışa çıkarılmıştır. Ancak bu emläke alıcı çıkmamıştır. Bunun üzerine adı geçen emlak Daltaban-zâde'nin yetimleri olan Mehmed Haşim Bey ve Mehmed Reşid Bey'e annelerinin vesayetiyle senelik 500 kuruş taksitle 3.000 kuruşa satılmıştır⁶¹. Gerçekten bunların alıcısı mı çıkmadı, yoksa Paşa'nın yetimlerinin alacağı olduğu için mi halk bir saygı gereği bunlara talip olmadı, bilinmiyor.

Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa'nın borçları muhallefât defterinde belirtilmemiştir. Bunlar alacaklıları tarafından mahkemede tescil ettirilerek terekesinden talep edilmiştir. Borçlarının toplamı 78.750 kuruş olup muhallefâtından ödenmesi istenmiştir. Bunlar; Şurahbil Zâviyesi Şeyhi İsa'dan zorla aldığı 6.000 kuruşun verilmeyen 4.000 kuruş⁶², bir diğeri ise, Sicilyateyn'in Halep Konsolosu Refâ'il'in Daltaban-zâde'nin zimmetinde bâ-temessük 10.000 kuruşun ödenmeyen 7.500 kuruşu⁶³ ve Halep'te sakin İspanya Tercümanı Yusuf

⁶⁰ BOA, C. ML, nr. 19788, (29 Safer 1206/28 Ekim 1791).

⁶¹ BOA, D. BŞM. MHF, nr. 93/84, (23 Zilhicce 1205/23 Ağustos 1791).

⁶² BOA, Cevdet Adliye [=C. ADL.], nr. 6185, (Evâ'il-i Receb 1203/28 Mart 1789).

⁶³ BOA, Cevdet Hâriciye [=C. HR], nr. 58, (11 Muharrem 1204/1 Ekim 1789).

Karaeli'den 1788 senesinde borç aldığı 60.000 kuruştur⁶⁴. Buradan Daltaban-zâde'nin Halep'in Kilis'e yakın olmasından dolayı buradaki yabancılarla bir takım ticarî ilişkileri olduğu veya para alış verişini yaptığı ortaya çıkmaktadır.

Daltaban-zâde'nin bir diğer borcu da Haremeyn evkafıdır. Kilis ve etrafındaki köy ve mezarlardaki Haremeyn vakfına ait senelik 1.000 kuruş geliri, altı seneden beri Paşa'nın zapt ettiğinden, altı senelik gelirini vakfın mütevellisi olan Es-seyyid El-hâc Ahmed Ağa, Paşa'nın muhalledâtından alınmasını istemiştir⁶⁵. Bir başka borcu da Kilis ve A'zaz mukâta'asının 1788 senesi bedeli iltizamdan olmak üzere malikâne mutasarrıfı olan Müderris Mehmed Seyyid Efendi'ye olan 1.250 kuruştur⁶⁶.

Daltaban-zâde'nin muhalledâtında alacakları da belirtilmiştir. Bunlardan Halep Nâkibi Taha-zâde Seyyid Ali'den 60.000 kuruş alacağı görülmekte, ancak 59.000 kuruşun ödendiğini 1.000 kuruş alacağının ise tahsil edilmediğini görmekteyiz. Bu miktarın tahsil edilmesi Halep Valisi Süleyman Feyzi Paşa'dan istenmektedir⁶⁷. Ayrıca Daltaban-zâde'nin muhalledâtında belirtilen Kilis ve A'zaz malikânesi geliri olan 50.099 kuruşun A'zaz Sarrafı Yahudi Nesim taahhüdünde olup bunun teslim edilmediğini görmekteyiz. Bu paranın tahsilinde kapıcıbaşına yardım edilmesi mütesellimden istenmektedir⁶⁸.

Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa'nın muhalledâtında bazı kimselerin zimmetinde 8.476,5 kuruş alacağı görülmektedir. Ancak 30 Ocak 1791 tarihine kadar 990,5 kuruşu tahsil edilmiş⁶⁹ ve bu tarihteki alacağı 7.567 kuruştur. 8 Eylül 1792 tarihinde ise alacağı 7.317 kuruş olarak kaydedilmiştir. Çünkü bu tarihte Kilis'te olan hamamın 1790 yılı iltizamından 250 kuruş tahsil edilmiştir⁷⁰. Borç para verdiği kimselere baktığımız zaman bunlar esnaf, maraba (*çiftçi*) ve o yörenin önde gelenleri ki genellikle bunlar ağa lakaplıdır. Bunlar aşağıda tabloda verilmiştir (Tablo 2).

⁶⁴ BOA, C. ML, nr. 20974, (21 Muharrem 1204/11 Ekim 1789); BOA, C. ML, nr. 11913, (8 Rebî'ü'l-âhir 1204/26 Aralık 1789); BOA, MAD, nr. 9743, s. 184.

⁶⁵ BOA, C. ML, nr. 25198, (22 Safer 1204/11 Kasım 1789).

⁶⁶ BOA, C. ML, nr. 9940, (26 Rebî'ü'l-âhir 1204/13 Mart 1790).

⁶⁷ BOA, C. ML, nr. 7924, (19 Şevval 1208/10 Haziran 1792).

⁶⁸ BOA, C. ML, nr. 25971, (19 Safer 1204/8 Kasım 1789); C. ML, nr. 17049, (12 Receb 1203/8 Nisan 1789); BOA, C. ML, nr. 28734, (25 Receb 1203/21 Nisan 1789); BOA, MAD, nr. 9743, s. 191.

⁶⁹ BOA, C. ML, nr. 7785, (25 Cemâziye'l-evvel 1205/30 Ocak 1791).

⁷⁰ BOA, C. ML, nr. 12310.

Tablo 2: Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa'nın Kilis'te alacağı olan kişilerin isimleri ve borç miktarları.

S.No	Borçlunun ismi	Miktarı kuruş
1	Saraç Eyüboğlu Mustafa	800
2	Hasan oğlu Muhammed Ağa	800
3	Emir Hacı Osman Ağa	350
4	Zeytunculardaki zeytun bahası	171
5	Maraba Mustafa	1.163,5 10 para
6	Maraba Cacud	202,5 10 para
7	Maraba Küçük	136,5
8	Ma'saracı Fetuoğlu	150
9	Ma'saracı Hacı Ali	110
10	Değirmenci Mamud	387
11	Değirmenci Fakı-oğlu	40
12	Gedik-oğlu	150
13	Eşfer-oğlu	746
14	Sen dere? Değirmeninden 1789 (H. 1204) senesinden Fakıoğlu	450
15	Kilis'te olan hamamın 1790 (H. 1205) senesi iltizamından	250
16	Koçanoğlu Veli Ağa	1.500
17	Sarı Paşa damadı Numan Ağa'nın bâ-temessük zimmeti	160
	Toplam	7.567

Sonuç

Daltaban-zâde Mehmed Ali Paşa dönemin şartlarına göre ilk önce Kilis ve çevresinin yerel yönetiminin idaresini ele geçirmiş, daha sonra da âyânlar gibi davranmaya başlamıştır. Halktan zorla vergi toplayıp bağımsız bir hükümdar gibi davranmıştır. Haksız olarak pek çok mal varlığı elde etmiştir. Kilis ve A'zaz halkı korkularından ses çıkaramazlarken Ayıntâb ahali, yönetimine ve yaptığı zulme karşı gelerek sarayını basıp öldürmüşlerdir.

Muhallefâti, halktan zorla gasp ettiği ve zimmetine geçirdiği mallardan oluşmaktadır. Muhallefâtının bir özelliği de bize bu dönemde bu bölgenin malî, sosyal ve kültürel yapısı hakkında bilgi vermesidir. Ayrıca Daltaban-zâde'nin Halep'te yabancılarla ticaret yaptığı da görülmektedir.

Kaynakça

I-Arşiv Vesikaları

Başbakanlık Osmanlı Arşivi [=BOA]

a) Cevdet Adliye [=C.ADL.], nr. 6185.

Cevdet Dâhiliye [=C. DH.], nr. 3039, 6057, 17086.

Cevdet Hâriciye [=C.HR.], nr. 58.

Cevdet Maarif [=C. MF.] nr. 1586.

Cevdet Maliye [=C. ML.], nr. 7785, 7924, 8994, 9940, 11913, 12310, 14026, 17049, 19271, 19788, 20721, 20974, 22830, 24006, 25198, 25596, 25971, 28659, 28734

Cevdet Zabtiye [=C. ZB.], nr. 26.

b) Hatt-ı Hümayun [=HAT], nr. 16/684.

c) Maliyeden Müdevver [=MAD], nr. 9743.

d) Bâb-ı Defterî Başmuhasebe Kalemî Muhallefât [= D. B.Ş.M. MHF], nr. 93/84, 13705.

II-Şer'îye Sicilleri

Gaziantep Şer'îye Sicili [=GŞS], 112, 124B, 134, 135.

III-Araştırma ve İncelemeler

Akdağ, Mustafa, "Osmanlı Tarihinde Âyanlık Düzeni Devri 1730-1839", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 8-12, S. 14-23, Ankara 1975, s. 51-61.

Aydın, H. Veli, "Osmanlı Devletinde Ayanlık Üzerine Bir Belge Ahmet Ağa'nın Bir Yıllık Muhasebesi (1824-1825)", *AÜ. Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 20, S. 32, Ankara 2002, s. 47-92.

Cezar, Yavuz, "Bir Âyanın Muhallefâtı Havza ve Köprü Kazaları Âyanı Kör İsmail-Oğlu Hüseyin (Musadere olayı ve terekenin incelenmesi)", *Bellekten*, XLI/ 161, Ankara 1977, s. 41-78.

Çınar, Hüseyin, "18. Yüzyılda Ayıntab'da Bir Yerel Gücün Yükselişi ve Düşüşü: Battalzâdeler (Battaloğulları)", *XIII. Türk Tarih Kongresi*, Ankara 4-8 Ekim 1999, C. III, s.431-452.

Emecen, Feridun, "Doğu Karadeniz'de Âyanlık: Tirebolulu Kethudazâde Mehmed Emin Ağa", *Bellekten*, LXV/ 242, Ankara 2001, s. 193-214.

Genç, Mehmet, "Osmanlı Maliyesinde Malikâne Sistemi", *Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Ekonomi*, İstanbul 2000, s. 99-152.

Güzelbey, Cemil Cahit, "Gaziantep'te 1787 Yılı Ayaklanması", *Gaziantep Kültür Dergisi*, Haziran 1963, C. 6, S. 125, s. 6.

İnalçık, Halil, "Centralization and Decentralization in Ottoman Administration", *Studies in Eighteenth Century Islamic History*, eds. T. Naff and R. Owen, London 1977, s. 35-36.

- _____, “Çiftliklerin Doğuşu: Devlet, Toprak Sahipleri ve Kiracılar”, *Osmanlı'da Toprak Mülkiyeti ve Ticari Tarım*, (çev. Zeynep Altok, Editör: Çağlar Keyder-Faruk Tabak), İstanbul 1998, s. 17-35.
- Kilisli Kadri, *Kilis Tarihi*, İstanbul 1933.
- Konyalı, İbrahim Hakkı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Kilis Tarihi*, İstanbul 1968.
- McGowan, Bruce, “Âyanlar Çağı 1699-1812”, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, C. II, Editör: Halil İncalcık-Donald Quataert, İstanbul 2004, s.759-867.
- Mert, Özcan, “Osmanlı Devleti Tarihinde Âyanlık Dönemi”, *Osmanlı*, C. VI, Editör: Güler Eren, Ankara 1999, s. 174-180.
- Nagata, Yuza, *Tarihîte Âyanlar, Karaosmanoğulları Üzerine Bir İnceleme*, Ankara 1997.
- _____, *Muhsin-zâde Mehmed Paşa ve Âyanlık Müessesesi*, Tokyo 1976.
- Öğün, Tuncay, “Osmanlı Devletinde Müsâdere Uygulamaları”, *Osmanlı*, C. VI, Editör: Güler Eren, Ankara 1999, s. 371-383.
- Özkan, Selim Hilmi, “Türk Tarihi'nin Kırılma Noktası: Zenta Faciası”, *Turkish Studies*, Volume 4/3 Spring 2009, s. 1779-1793.
- Özkaya, Yücel, “XVII. yüzyılın İlk Yarısında Yerli Ailelerin Ayânlıkları Ele Geçirîşleri ve Büyük Hanedanlıkların Kuruluşu”, *Belleten*, XLII/ 168, Ankara 1978, s. 667-723.
- _____, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Âyanlık*, Ankara 1994.
- Pakalın, M. Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. III, İstanbul 1993.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, “Ayan”, *İA*, C. II, İstanbul 1993, s. 40-42.
- Yener, Şakir Sabri, “Kilisli Meşhur Şair Ruhî'nin Vaktiyle Antep'te Bir Çok Mezalim Yapan Daltaban Oğlu Hakkında Bir Şiiri”, *Başınar Aylık Edebiyat ve Kültür Mecmuası*, S. 35-36 (Nisan, Mayıs 1942), Gaziantep, s. 11-13, 8-10.

**Ek I: Dâltabân-zâde Mehmed Ali Pâşâ'nın Muhallefâtı
(C. ML, nr. 24006)**

Bundan akdemce medine-i 'Ayıntâb'da maktûlen fevt olan Dâltabân-zâde Mehmed Ali Pâşâ'nın emvâl ve muhallefâtı cânib-i beytü'l-mâle zabt içün irâde-i aliyye-i hazret-i tâcdâri ta'allukıyla ser-bevvâbîn-i dergâh-ı âli Gâzi İzzet Ahmed Pâşâ-zâde sa'âdetlü Derviş 'Abdullah Beğ hazretleri bâ-fermân-ı âlîşân mübâşir ta'yîn buyrulmağın müteveffâ-yı mezbûrun medîne-i Kilis'de vâki' emvâl eşyâ ve nükûdu ve akâr ve zimemât ve zehâ'ir defteridir ki mîr-i mûma-ileyh ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le tahrîr ve ber-vech-i âti beyân olunur.

1-Mahûn çuha pastav	2 adet
2-Kumaş ve çit yorgan	4 adet
3-Yastık çiçekli ve alacalı	5 adet
4-Beçkârî gâşiye	1 adet
5-Hindkârî çekmece hâli	1 adet
6-Mider kumaş ve çit	8 adet
7-Seccade	2 adet
8-Şalî sade mak'ad	2 adet
9-Köhne gâşiye	1 adet
10-Bez çârşâb	1 adet
11-Yasdık yüzü basma	10 adet
12-Çatma Bursakârî yasdık	7 adet
13-Çuha yük örtüsü	2 adet
14-Çakşır şalı ve çuha müsta'mel	3 adet
15-Kebir kilim	4 adet
16-Ve sağır	2 adet
17-Ve kilim-i Türkmanî	9 adet
18-Basma mak'ad	3 adet
19-Sim kuburtek	1 adet
20-Dağlı filinte tüfenk sim bileziklü	15 adet
21-Filinte tüfenk nuhas bilezükli	26 adet
22-Donanma kebir tüfenk	3 adet
23-Enâ'm-ı şerif	1 cild
24-Piş-tahta haliye	1 adet
25-Sanduka	3 adet
26-Etrafı sırmalı köhne gâşiye	1 adet
27-Kadife müsta'mel eğer	1 adet
28-Çuha mak'ad	2 adet
29-Simlü peştütek	6 adet
30-Filinte karabina	1 adet
31-Şiş	1 adet
32-Bayrak şukkası köhne	1 adet
33-Kilis gömleği gâşiye	1 adet

34-Yağmurluk giysisi	1 adet
35-Şalî cübbe müsta'mel	1 adet
36-Şam kılıcı	1 adet
37-Sim zarf	8 adet
38-Gergedan boynuzu zarf	1 adet
39-Ceviz ağacı kaşık	8 adet
40-Bağa ve kemik kaşık	8 adet
41-Fağfur tabak	2 adet
42-Revğani tebsi frengi	2 adet
43-Gülâbdan	3 adet
44-Ve buhûrdan	1 adet
45-Nuhas şam'dan	1 adet
46-Yol tası geçme	5 adet
47-Bakır sahan ve lenger ve leğen	10 adet
48-Çiçekli baş yastığı	4 adet
49-Halâ	3 adet
50-Kutnu sağır yasdık	3 adet
51-Gevz kadife üzere kabaralu kebir kesme gâşiye	1 adet
52-Yorgan yüzü	1 adet
53-Müsta'mel vaşak cübbe kürk	1 adet
54-Müsta'mel karsak biniş kürk	1 adet
55-Gimonî keremsûd azak nâfesi biniş kürk	1 adet
56-Biniş kakma kürk müsta'mel	1 adet
57-Beyaz câr şal	1 adet
58-Beyaz palan puş şal	1 adet
59-Çiçekli donluk şal	3 tahta
60-Donluk müsta'mel şal	1 tahta ⁷¹
61-Beyaz müsta'mel çâr şal	1 adet
62-Destar bendi	13 adet
63-Hazanî çuka biniş	1 adet
64-Şal üzre suznî seccade	1 adet
65-Donluk şal	1 adet
66-Burûç dâka hindî	1 adet
67-Hind sevâyisi	1 adet
68-Gimonî çiçekli	1 adet
69-Penbe çiçekli Haleb	1 tahta
70-Hind çitâresi	3 tahta
71-Hilalbendi destar	4 adet
72-Haleb çiçekli zerlî	1 çift
73-Çitäre hindî	4 tahta
74-Gezî hindî	4 tahta

⁷¹ Kumaş topu

75-Gevz üzere çiçekli hindî	1 tahta
76-Süd bendî destar	1 adet
77-Bağdad abası	1 adet
78-Çavuş kuşağı	3 çift
79-Kabaralu çuha üstüne kesme gâşiye	1 adet

Medine-i 'Aymntâb'dan gasb ve Kilis'e irsâl edûb bânesi derûnunda zâhire ibrâc olunan eşya defteridir.

1-Kadife şeritli zenne cübbesi	2 adet
2-Kadife zenne entarisi	2 adet
3-Telli hatayî zenne entarisi	1 adet
4-Gevz atlas zenne entarisi	1 adet
5-Telli hatayîye kaplu kakma zenne kürkü	1 adet
6-Atlas kaplu köhne zenne kürk	1 adet
7-Azak nâfesi çuha kablu müsta'mel kürk	1 adet
8-Çuha biniş	1 adet
9-Kutnu zenne entarisi	1 adet
10-Beyaz çiçekli zenne entarisi	1 adet
11-Penbe çiçekli zenne entarisi ve saru çiçekli	3 adet
12-Sarı kutnü üzre zenne entarisi	1 adet
13-Maî atlas zenne entarisi	1 adet
14-Üstüfe zenne entarisi	1 adet
15-Hind kalemkarî yorgan yüzü	1 adet
16-Hümayun bezi	1,5 top
17-Köhne beyaz işleme kuşak	3 adet
18-Mardinkarî peşkir	1 adet
19-Mardinkarî sofrâ	1 adet
20-Burûç don	1 adet
21-Hamakarî peşkir	1 adet
22-Kutni müsta'mel entarisi	1 adet
23-Çiçekli müsta'mel entarisi	1 adet
24-Gevz şalî çuha	1 zira'
25-Lacivert kerrâke müsta'mel	1 adet
26-Beyaz şalî kerrâke	1 adet
27-Penbe şalî müsta'mel	1 adet
28-Şalî çakşur	1 adet
29-Çuha cübbe müsta'mel	1 adet
30-Beyaz şalî cübbe müsta'mel	1 adet
31-Maî çuha biniş müsta'mel	1 adet
32-Haleb çiçeklisi üsd	13 adet
33-Haleb çiçeklisi ağır	2 tahta
34-Şam ve Hind çitaresi	2 tahta

35-Şam çitaresi	4 tahta
36-Donluk şalı	3 çift
37-Binişlik Engürü şalısi	3 kıta
38-Haleb bildârî	6 zira
39-Şam kudnusî	1 tahta
40-Şerbet mihberesi	4 adet
41-Omuz peşkiri	4 adet
42-Sof ferace	1 adet
43-Çiçekli entari	1 adet
44-Beyaz entari	1 adet
45-Sırmalı seccade	1 adet
46-Şalı biniş	3 adet
47-Kaput	1 adet
48-Çuha biniş	1 adet
49-Çitare içlik	1 adet
50-Kemer	1 adet
51-Kütüb-i magsûbe ez-'Ayıntâb	77 cild
52-Zenne kuşağı müsta'mel	1 adet
53-Kaba çuha zenne cübbesi	1 adet
54-Şalı zenne cübbesi müsta'mel	1 adet
55-Kaba Haleb çiçeklisi zenne entarisi	1 adet
56-Atlas	4 zirai
57-Haleb beldarî müsta'mel entari	1 adet
58-Sakız hatayîsi müsta'mel entari	2 adet
59-Saçlık	2 adet
60-Kutni zenne entarisi müsta'mel	1 adet
61-Çarşablık kaba bez	2 top
62-Köhne keremsûd zenne entarisi	2 adet
63-Don	2 adet
64-Avrat boğçası	4 adet
65-Telli hatayî köhne cübbe	1 adet
66-Yeşmak	1 adet
67-Kadife kalpak	1 adet
68-Kilim	16 adet
69-Çarşab	10 adet
70-Gömlek	3 adet
71-Ayıntâb bezi	14 denk
72-Yastık	29 adet
73-Yorgan	12 adet
74-Minder	22 adet
75-Çatma yastık	7 adet
76-Baş yastığı	5 adet
77-Seccade	3 adet

78-Peştahta saat	1 adet
79-Köhne gezi? zenne kürkü	1 adet
80-Döşek	2 adet
81-Ayna	1 adet
82-Köhne entari	1 adet
83-Halı	1adet
84-Frengi kilid	2 adet
85-Kazan ve tencere	9 adet
86-Şam kılıcı	1 adet
87-Şam'dan	2 adet
88-Billur bardak	3 adet
89-Küçük mangal	1 adet
90-Çuha mak'ad	1 adet
91-Tas ve lenger ve sahan ve sair evânî	190 kıta

Maktûl-i merkûm Dâltabân oğlu Mehmed Ali Pâşâ'nın derûn-ı Kilis'de olan nukûdu ve Haleb'de erbâbı yedinde olan memhûr nukûdu beyânıdır.

İki torba derûnunda yüklük içinde 2.500
Ba'de'l-katl hareminde ahz ve ahâlinin cümle ma'rifetiyle bedestâne vaz' eyledikleri iki adet siyâh torba derûnunda olup yedimize teslim eyledikleri 4.585

Kilis'de haremi derûnunda duvar içinde medfûn cümle huzurunda ihrâc ve ta'dad olunan 95.648

A'zaz sarrafı Yahudi Nesim zimmetinde müctemi' maktûl-i merkûmun ber muceb-i defter-i teslîmât nukûdu 85.599

Haleb'de França balyozu 'indinde emânet vaz' eylediği memhûr altı kese derûnunda altûn be-hesab-ı kuruş 105.629,75

Maktûl hâl-i hayâtında Kilis'de derûn-ı hareminde iki aded kavanoza mevzû'an defn eylediği altun haremini tazyik ile irâd etmiştir. Cümle mahzarında ihrâc ve ta'dâd olunan (*İslambol altûnu adet 1344,5, Mısır zîr-i mabbub adet 1973*) 10.624,75+

304.586,5

Durûn-ı Kilis'de üç aded anbarında mevcûd pembe kozağı olup erbâbına otuz bir gün va'desiyle ber-müceb-i temessükât bey' olunmuşdur

7.000

Halebü'ş-şehbâ nakîbi Taha-zâde Seyyid Ali Efendi zimmetinde bâ-temessük temessük-i mezburdan dört senede edâ olunmak mastûrdur 60.000
Tercüman zimmi Gazban-oğlu zimmetinde bâ-temessük tarih-i defterden 19 güne kadar edâ edecektir 12.950

Ber-mûcib-i defter A'zaz kurâlarında mütebâkî âdemlerimiz ta'yîn ve tahsîl olunmak üzeredir 50.099

Hasekî Süleyman Ağa yediyle bey' olunan çiğid bahası 95 kıyye 4 kantar 61,5

Def'a Ağa'yı mümâ-ileyh yediyle bey' olunan mahlûc bahası iki kantar 87 kıyye 144

+ _____
434,841

Def'a Süleyman Ağa yediye bey' olunan pembe bahası 296

Def'a Süleyman Ağa yediye bey' olunan bulgur bahası 111

Bey' olunan pırınç çeltiği kıymeti 518

Bazı erbabı zimmetinde ber-mûceb-i defter maktûl-ü merkum düyunu müteferika 8.476,5

+ _____
444.242,5

Yalnız dört yük kırdörtbinikiyüzkırkikibuçukkuruştur.

Müteveffâ-yı mümâ-ileyh Mehmed Ali Pâşâ'nın Haleb'de vâkî' hânesi derûnunda zühûriden eyvâ defteridir.

1-Bez kırmızı döşek	1 adet
2-Tahterevân ve örtüsü çuha	1 adet
3-Şeyak mak'ad	1 adet
4-Çuha mak'ad	1 adet
5-Oda minderi şilte	3 adet
6-Kadife mumlu yastık	15 adet
7-Kilim	4 adet
8-Sığâr halı	4 adet
9-Kumaş yorgan	7 adet
10-Tencere	9 adet
11-Kazan	2 adet
12-Bakır	144 kıta

Yine Haleb'de bâne-i mezkûrda iki sanduk derûnunda zühûr iden eşya

1-Sim rikâb	1 adet
2-Sim kabıralu sağır gaşıye	1 adet
3-Köhne sırmalı sim gaşıye	1 adet
4-Siyah kadife üzeri sim kabıralu kesme	1 adet
5-Sımlü Mısıır gaddâresi	1 adet
6-Sımlü piştov	1 çift
7-Sim kubur	1 çift
8-Sımlü kubur ma'a piştov	2 çift
9-Sımlü topuz gaddâre	2 çift
10-Köhne sim kabıralü gaşıye	2 adet
11-Sim sağır raht	1 adet
12-Sim yıldızlı raht ma'a raşme	1 adet
13-Sim kemer yıldızlı rıhta ma'a raşme	1 adet
14-Sim kemer rıhta	2 adet
15-Topuz	4 adet
16-Sim kahve ibriği	1 adet
17-Sim buhurdân ve gülâbdân	2 adet
18-Sim kahve tepsi	1 adet
19-Üstüfe fincan puşidesi	1 adet
20-Kaplan postu	3 adet
21-Sim piştov	1 adet
22-Sımlü hançer	1 adet
23-Sımlü bıçak	1 adet
24-Sim tepsi	2 adet
25-Sim sağır tepsi	2 adet
26-Sim iskemle	1 adet
27-Sim sahan	2 adet
28-İncülü sakal tarağı kabı	1 adet
29-Bıçak kını sim	1 adet
30-Çubuk gümüşi	1 adet
31-Sof donluk	1 adet

Müteveffâ-yı mûmâ-ileybîn Kilis ve A'zaz toprağında olan eşcâr ve emlâk arâzileri beyandır.

Zimmî Haçır'dan aldığı zeytun ocağı	60 adet
Hacı Hamid'in kayın validesinden aldığı zeytun ocağı	30 adet
Kasap Hasan Osman'dan aldığı zeytun ocağı	32 adet
Ali Subaşı-oğlu ve Çavuşlu Kürd Mehmed den aldığı zeytun ocağı	34 adet

Veli Mir-oğlu avratı Rahime kadından aldığı zeytun ocağı	40 adet
Şeref'in kızından ve Ahmed Ağa validesinden aldığı zeytun ocağı	75 adet
Derviş-oğlu'ndan alınan şitil zeytun ocağı	40 adet
Ayşe bt. Ali'den alınan zeytun baranı	6 adet
A'zaz zeytunun da Mındık Hasan Efendi'den kalan zeytun ocağı	25 adet
Tibil yerinde yine Mındık Hasan Efendi'den kalan zeytun ocağı	7 adet
Hacı Baki yeri tarla	1 kıta 13 şinbil
Murtaza-oğlu tarlası Leylüt yeri	1 kıta 6 şinbil
Yine Murtaza-oğlu tarlası A'zaz yeri	1 kıta 6 şinbil
Avşar kızı tarlası A'zaz yeri	1 kıta 13 şinbil
Dokuz-oğlu Sadık tarlası A'zaz yeri	1 kıta 4 şinbil
Dokuz-oğlu Abdullah tarlası A'zaz yeri	1 kıta 3 şinbil
Küçük-oğlu tarlası A'zaz yeri	1 kıta 2 şinbil
Anter tarlası A'zaz yeri	1 kıta 2 şinbil
Anter tarlası Kilis yeri	1 kıta 2 şinbil
Yine anter tarlası Kilis yeri	1 kıta 3 şinbil
Ali Dede-oğlu tarlası	1 kıta 2 şinbil
Küçük Muhassıl hemşiresi tarlası	1 kıta 2 şinbil
Ali Debbus-oğlu tarlası A'zaz yeri	1 kıta 1,5 şinbil
Hafız Efendi tarlaları	3 kıta 8 şinbil
Zındı-oğlu tarlası Kilis yeri	1 kıta 6 şinbil
Ömer Bey-oğlu tarlası A'zaz yeri	1 kıta 4 şinbil
Fuzul Halil-oğlu tarlası	1 kıta 6 şinbil
Cabbar Ahmet tarlası Kilis yeri	1 kıta 2 şinbil
Uzun Molla Ahmed kızı tarlası Leylüt yeri	1 kıta 4 şinbil
Yeniçeri-oğlu ve Hacı Hilal kızından alınan A'zaz yeri	1 kıta 6 şinbil
Kefere bahçesi yeri	1 kıta 14 şinbil
Ağçaverenlü avratından iştirâ olunan A'zaz yeri	1 kıta 2 şinbil
Dede-oğlu Abdullah Ağa tarlası	1 kıta -- şinbil
Hacı Abdülkerim Efendi'nin oğlundan tapu yerine aldığı mezraa yeri	1 kıta 5 şinbil
Hacı Abdülkerim Efendi'nin oğlunun A'zaz yeri	1 kıta 6 şinbil
Yine merkûmdan A'zaz yeri	1 kıta 2 şinbil
Hamamcı Kör Hasan tarlası A'zaz yeri	3 kıta 6 şinbil
Ali Baba tarlası Şeyh mezraa yeri	2 kıta 6 şinbil
Mıhçı-oğlu tarlası A'zaz yeri	1 kıta 3 şinbil
Sim-oğlu tarlası Leylüt yeri	1 kıta 2 şinbil
Şatır-oğlu tarlası A'zaz yeri	1 kıta 4 şinbil
Köprü ayağında seyrek bostan tarlası	2 kıta 2,5 şinbil

Ömer Bey-oğlu tarlası Kilis yeri	2 kıta	6 Şinbil
Kavakçı tarlası Kilis yeri	1 kıta	2 Şinbil
Kör imamdan Mahmud yediyle alınan tarla	1 kıta	4 Şinbil
Sarı Paşa tarlası Leylüt yeri	4 kıta	39 Şinbil
Sarı Paşa tarlası Kilis yeri	6 kıta	43 Şinbil
Sarı Paşa tarlası A'zaz yeri	2 kıta	3 Şinbil
Bal Hasan-oğlu tarlası A'zaz yeri	2 kıta	2,5 Şinbil
Sen derece âsiyâb-ı âb iki göz		1 bâb
Âsiyâb-ı âb el-ma'rûfün bih Kab Değirmeni		
Seyuh? suyunda		1 bab
Karye-i BiŐinli'de âsiyâb		1 bab
Bağçelü değirmeni		nısf hisse
Ayıntâb kazasında Luhan karyesinde üzüm bağı		1 kıta
Dağ ardında Kör Hasan bağı		1 kıta
Salbeyanda Süleyman'dan alınan üzüm bağı		1 kıt'a
Dirgoz nam türâbında Yenice Bağ		1 kıta
Derûn-ı Kilis'de dâhiliye ma'a hâriciye saray		1 bab
Hindilli Mahallesinde Veyis-oğlu hanesi		1 bab
Menengiş Kızı menzili		1 bab
Süleyman menzili		1 bab
Konağı ittisalinde müceddeden bina eylediği		
Kuşluk Hamamı		1 bab
Muhyiddin-oğlu'ndan iştirâ eylediği Şırlağan ma'sarası		1 bab
Birâderzâdesi Mahmud yediyle tamir eylediği menzil		1 bab
Fuzuli Hacı Halil oğlundan iştirâ eylediği zeytin ma'sarası		1 bab
MeŐhedlik Mahallesinde helvacı dükkânı		1 bab
Bedestende Salih Efendi avratından aldığı dükkân holü		1 bab
Ulucami kurbunda Şırlağan ma'sarasında		nısf hisse
Terzi Hasan hanesi		1 bab
Halebü'Ő-Şehbâ'da vâki' Refâ'il balyozundan iştira eylediği		
Ahmed Paşa Sarayı oğlu HaŐım isminedir		1 bab
Ferafire Mahallesinde Çevikdar-oğlu hanesi dâhiliye ma'a hâriciye		1 bab

**Ek II: Dâltabân-zâde Mehmed Ali Paşa'nın muhallefâtından olan bâb-1
hümayun hazinesi için satılan kitap listesi (C. MF, nr. 1586)**

S.No	Kitabın Adı	Cild	S.No	Kitabın Adı	Cild
1	İsâm Haşîye-i Beydavî	1	39	Tavzih	1
2	Şerh-i Mevâkif	1	40	Bostanü'l-ârifin	1
3	Kul Ahmed Fenarî ve Şerh-i İzzî	1	41	Şerh-i Elfiye	1
4	Cild-i evvel Bezzâziye	1	42	Ta'rifât-ı Seyyid	1
5	Telvîh	1	43	Netâyic	1
6	Fetavâ-yı Abdullah ma'a Suveri'l-Ferâiz	1	44	Mutavassıt	1
7	Cild-i sanî Bezzâziye	1	45	Mebârik-ı Şerif	1
8	Cild-i sâni-i İna'ye	1	46	Gülîstân	1
9	Mutavvel	1	47	Tarikat-ı Muhammediye	1
10	Takrir-i Kavânin	1	48	Hâşîye-i ibn-i Melik	1
11	Hâşîye-i Dürrü'l-Muhtâr	1	49	Abdülgaflur	1
12	Kahistânî	1	50	Dinkoz ?	1
13	Kitayât	1	51	Merah	1
14	Şerh-i Nuhbe	1	52	Abdullah Yezdî	1
15	Dürerü'l-hükkâm	1	53	Hüvâdî?	1
16	Ferâiz	1	54	Nısf-ı evvel-i Ekmel?	1
17	Muhtasar ma'ânî	1	55	Fetavâ-yı Ali Efendi	1
18	Ya'kub Paşa	1	56	Halebni Kebirim?	1
19	Câmî'	1	57	Mesâbih-i Şerif	1
20	Şerh-i Metâlî'	1	58	Şerh-i Erba'in	1
21	Hasan Çelebi ale't-Telvîh	1	59	Muhtasar-ı Müntehî	1
22	Nüzhetü'l İhba	1	60	Musannifek	1
23	Mu'teriye	1	61	Müntehabu'l-Muhâdarât	1
24	Kenzü'l-Me'ânî	1	62	Sadru's-Şeria	1
25	Cild-i evvel-i Mesâbih	1	63	Şâfiye	1
26	Fetavâ-yı Kâdihân	2	64	Mülteka	1
27	Beyzâvî cild-i sanî ve evvel	1	65	Risâletü'l- Âdâb	1
28	Risâle-i Türki	1	66	Pend-i 'Attâr	1
29	Mutavvel	1	67	Kul Ahmed Hayâlî	1
30	'Azimî	1	68	Seyyid Ferâiz	1
31	İsâm Câmî	1	69	Mültekâ	1
32	Fıkıh-ı Ekber	1	70	Ravzatü'l- ahbâr	1
33	Estervaşi	1	71	İbn-i Melik	1
34	İmtihan	1	72	Şerhü'l- 'Akâ'id	1
35	Ta'likât Alâ Kul Ahmed	1	73	Risâle-i Tıbb	1
36	Çârperdi	1	74	Risâle-i Fârisî	1
37	Hıtâî	1	75	Şerh-i Elfiye	1
38	Tertib-i Veysi	2	76	Şeyh-zâde	3

